

A cégjog fejlesztéséről*

Kiindulópont

Az igazságügyi miniszter 2014 nyarán munkacsoportot alakított a jogi személyek nyilvántartási rendszerének felülvizsgálatára. A vizsgálat három nagy rendszert érintett: a cégnyilvántartást, a nonprofit szervezetek, valamint a költségvetési szervek nyilvántartását. A felülvizsgálat alapját az új Ptk. azon rendelkezései képezték, mely szerint

- ha a törvény kivételt nem tesz, valamennyi jogi személy nyilvántartását bíróság végzi,
- a jogi személyek a nyilvántartásba vétellel szerzik meg jogi személyiségüket és az abból való törléssel szűnik meg jogalanyiságuk,
- főszabályként a nyilvántartó bíróság gyakorolja a jogi személyek felett a törvényességi felügyeletet (Ptk. 3:34. § – a kivétel gyakorlatilag a költségvetési szervek és néhány köztestület).

A vizsgálati jelentést a munkacsoport 2014 decembere-re elkészítette és átadta az igazságügyi miniszternek. (A munkacsoport tagjai voltak az Igazságügyi Minisztérium részéről: *Bodzási Balázs* főtanácsadó, *Győri Enikő* szakmai tanácsadó, *Márkusfalvi-Tóth Ádám* helyettes államtitkár, *Nyárádi Gabriella* főosztályvezető, *Turcsán Katalin* főosztályvezető-helyettes, az Országos Bírósági Hivatal részéről: *Gál Judit* kollégiumvezető-helyettes, *Homolya Szilvia* bíró, *Kenesei Judit* kollégiumvezető-helyettes, *Szira Éva* bíró, elméleti oldalról: *Sárközy Tamás* egyetemi tanár, a munkacsoport vezetője, *Pázmándi Kinga* egyetemi docens.)

Az automatikus cégbejegyzési javaslatot Pázmándi Kinga dolgozta ki.

A végjelentést a munkacsoport vezetőjeként e tanulmány szerzője írta. A végjelentés alapján – az igazságügyi miniszter hozzájárulásával – saját álláspontom előtérbe helyezésével a javaslatot az alábbiakban foglalom össze.

Mindenekelőtt megjegyzendő, hogy a vizsgálatall egyidejűleg a *nonprofit szervezetek*, illetve a *költségvetési szervek* nyilvántartásában 2015. január 1-jével igen lényeges előrelépés következett be. Az egyesületek, illetve alapítványok bejegyzésénél – több éves halasztás után, végre – kötelező elektronikus eljárás került bevezetésre és megnyílt a mintaokiratok alapján az egyszerűsített bejegyzési eljárás lehetősége. Az államháztartási törvény módosításával továbbá bevezetésre kerültek a mintaokiratok a költségvetési szervek körében is (Áht. 8/A. §). Emellett 2015. január 1-jétől a költségvetési szervek is főszabályként (bár nem a bíróságnál, hanem továbbra is a Magyar Államkincstárnál) törzskönyvi bejegyzéssel nyerik el jogi személyiségüket és a törzskönyvből való törléssel veszítik el jogalanyiságukat.

A három státusnyilvántartási rendszer történetileg más-más időpontban, eltérő anyagi jogok alapján alakult

ki és fejlődött. A legfejlettebb a *cégnyilvántartás*, amely a rendszerváltozás óta folyamatosan fejlődött az anyagi társasági joggal párhuzamosan. Jelentős késéssel alakult ki az egyesületek és az alapítványok nyilvántartási és törvényességi felügyeleti rendszere – lényegében a 2011. évi ún. civiltörvényhez (2011. évi CLXXV. törvény) kapcsolódva a 2011. évi CLXXXI. törvénnyel. Az egyesületek nyilvántartása és törvényességi felügyelete már abból a szempontból is speciális, hogy állampolgári alapjogokat érint, alkotmányos relevanciája van. A költségvetési szervek nyilvántartása sokáig zavaros volt (több esetben az alapító okiratok hiánya), törvényességi problémák is felmerültek, tulajdonképp csak most 2015 januárjában rendeződött viszonylagosan a helyzet.

Célszerűségi-hatékonysági szempontból nyilván az optimális megoldás egy valamennyi jogi személyre kiterjedő *egységes*, de belülről a három nagy jogi személy típuscsoport szerint *differenciált* – megfelelő jogállami garanciákat tartalmazó, de ugyanakkor elektronikusan jóval fejlettebb *központi állami nyilvántartási rendszer* megteremtése lenne. Ugyanakkor ez – már az eltérő anyagi jogok, illetve más alkotmányos helyzet miatt – belátható időn belül nem hozható létre (nem is beszélve az ehhez szükséges költségvetési források hányáról). Ugyanakkor az is tény, hogy jelenleg a jogi személyek fennálló nyilvántartási rendszere ugyan működőképes, de számos belső ellentmondással küzd, amelyek közül talán a leglényegesebb az *elektronizáció eredményeinek csekély kihasználása*. Ezért szerintem 2020-ig a nyilvántartási rendszerek viszonylagos közelítése és az elektronizáció lehetőségeinek minél jobb kihasználása lehet az alapfeladat.

Jogpolitikai cél továbbá:

- a) a vállalkozások piacra lépésének, illetve az egyesülési alapjog alapján történő szervezetlétrehozásnak a gyorsítása, illetve olcsóbbá tétele,
- b) a felesleges adminisztratív terhek jelentős csökkentése, a párhuzamosságok megszüntetése, a jelenlegi túlbürokratizált szabályozás deregulálása,
- c) az állami adatvagyon védelme és célszerű felhasználásának biztosítása, a költségtakarékosság jegyében,
- d) a bíróságok ügyterhelésének csökkentése, a bírósági munka jobb infrastruktúrájának megteremtése, az *igazgatási-adminisztratív-technikai, illetve a bírósági érdemi törvényességi munka egyértelmű elhatárolása*,
- e) a nyilvántartások közhitelességének erősítése a fantomszervezetek hatékonyabb kiszűrése, szélesebb körű és gyorsabb, de a személyiségi jogokat nem sértő információszolgáltatás a felhasználók részére,
- f) az elektronizáció eredményeinek jobb felhasználása az automatikus bejegyzés lehetőségeinek megteremtésével.

Az állami törvényességi felügyeletet ma már huszonöt évvel a rendszerváltozás után – a cégeknél elsősorban –

* A cikk jelentős része másodközlés a Magyar Jog 2015/4. számában megjelent tanulmányból, a Magyar Jog szerkesztő bizottságának engedélyével.

elvileg átvehetné a bíróságoktól *államigazgatási szerv* is. A jelenlegi bírósági törvényességi felügyelet lényegében a rendszerváltozáskor garanciális okokból alakult ki. A lényeg akkor az volt, hogy a törvényességi felügyeletet a jogállamiság kialakítása érdekében az államigazgatástól vegye át a kormánytól független bírósági szervezet. A cégbírósági rendszer azután lényegében 1988-tól 1998-ig – a kezdeti nehézségek után – megszilárdult. Ma már azonban a polgári államszervezet kialakult, stabilizálódott, nincs feltétlenül szükség bírósági megoldásra. Az államigazgatási megoldás hívei főleg arra hivatkoznak, hogy a felügyelet jó részét jelenleg sem bírók, hanem igazságügyi ügyintézők végzik, így e tevékenység ma már nem igényel feltétlenül bírói közreműködést.

Ugyanakkor a munkacsoport egyhangúan arra a következtetésre jutott, hogy *mind a két nagy nyilvántartási rendszernél a bírósági törvényességi felügyeletet* (a nonprofit szervezeteknél az ügyészség törvényességi ellenőrzését is figyelembe kell venni) *fenn kell tartani*, mégpedig

- a) garanciális okokból – nemzetközileg is jogállami kritikában részesülnénk a bírósági hatáskör kormányzati szervek javára történő újabb csökkentése miatt,
- b) az eddigi tapasztalatok értékesítése, a kialakult jogi kultúra megőrzése céljából,
- c) az átszervezési veszteségek elkerülése végett.

Ugyanakkor azonban meg kell jegyezni, hogy

a) ha a jövőben a tervek szerint kialakul egy újfajta *közigazgatási bíráskodás és a Pp.-től elkülönülő közigazgatási bírósági eljárás*, megfontolandó a jogi személyiséget eredményező, illetve megszüntető eljárások polgári eljárásból *közigazgatási bírósági eljárásba* helyezése. Ez nemzetközileg több országban is előfordul (pl. Németország), bár kétségtelenül nehézsége az, hogy ebben az esetben eltérő anyagi jog, azaz alapvetően civiljogi, mégpedig társasági jogi–egyesületi–alapítványi jog alapján kellene eljárnia a közigazgatási bíróságnak.

b) a *közszolgáltató* (tehát nem a közhatalmi!) *költségvetési szerveknél hosszabb távon a Magyar Államkincstár átalakításával* (nyugat-európai mintára a kormánytól való függetlenítés, az Országgyűlésnek alárendelt autonóm államigazgatási szervként) és a *Kincstári Jogügyi Igazgatóság* felállításával összefüggésben felmerülhet a közszolgáltató költségvetési szervek Államkincstártól bírósági nyilvántartásba való helyezése is.

A törvényességi felügyelet bírósági gyakorlását azonban mind a cégeknél, mind a nonprofit civil szervezeteknél (egyesületek, alapítványok), el kell választani e szervezetek országos technikai nyilvántartásától. Ez ténylegesen jelenleg is így van, bár a jogszabályok, illetve az érdekeltek csak bírósági nyilvántartásról beszélnek. Természetesen a központi nyilvántartásba bírósági végzés alapján kerülnek be az adatok, mint a cégeknél, mind a nonprofit civil szervezeteknél. Az is tény, hogy jelenleg – elsődlegesen – a cégszolgálatok decentralizáltan a megyei törvényszékeknél vannak. Viszont az országos nyilvántartást ma is a cégek vonatkozásában az Igazságügyi Minisztériumba, illetve a civil

szervezetek tekintetében Országos Bírósági Hivatalba beépített szervezeti egységek kezelik (pl. a cégszolgálatokat a bíróságok az IM tulajdonában álló szerveken vezetik).

Az elektronikus országos nyilvántartást elvileg vezetheti (persze digitális szakértelemmel bíró vállalkozás bevonásával)

- a) bírósághoz (decentralizáltan vagy a cégeknél egy vagy több központi cégbírósághoz rendelve),
- b) az IM Igazságügyi Hivatalához,
- c) az Országos Bírósági Hivatalhoz,
- d) az Elektronikus Kormányzati Központoz, illetve
- e) a Magyar Kereskedelmi és Iparkamarához

rendelt nyilvántartó hivatal (hivatali egység) egyaránt. Véleményem szerint az országos nyilvántartás vezetésével a bíróságokat terhelni nem kell (mint mondtuk, ténylegesen jelenleg sem a bíróságok kezelik az országos nyilvántartást). Az állami adatvagyon védelméről szóló törvény szellemiségét is figyelembe véve szerintem a legelőnyösebb megoldás az országos nyilvántartás terén a következő lenne.

a) A cégeknél az *Igazságügyi Minisztérium alá rendelt kis létszámú költségvetési szerv felállítása lenne a legjobb variáns* (a nyilvántartó hivatal az Igazságügyi Hivatal része is lehet), amely az IM-ben jelenleg működő belső szervezeti egység és a gazdasági társaságként működő Magyar Közlönykiadó egy részének összevonásából jöhetne létre. Ez esetben egyesülne szervezetileg az elektronikus központi cégnyilvántartás, illetve a Cégek Közlönyben való elektronikus közzététel. Ismételten hangsúlyozni kell azonban, hogy itt *nem új hivatal felállításáról* lenne szó, hiszen ez a hivatali szervezet megosztva ugyan, de az Igazságügyi Minisztériumhoz kötődve jelenleg is működik, és az állami adatvagyonról szóló törvény a cégnyilvántartást a Közlönykiadóhoz rendelte, amely egyszemélyes kft.-ként az Igazságügyi Minisztériumhoz kötődik. Továbbá ez a szervezeti megoldás támasztaná alá a legjobban az egyszerűsített (automatikus) bejegyzési–változásbejelentési eljárásokat, azaz az elektronikus továbbfejlesztést.

Megjegyzendő, hogy a központi cégnyilvántartás működtetésére (és nem a cégbíróságok átvételére) bejelentette igényét a *Magyar Kereskedelmi és Iparkamara* is (az agrárkamara területére is kiterjedően). A nemzetközi gyakorlatban kétségtelenül van ilyen szervezeti megoldás. Ez az igény elvileg megvalósítható lenne kismértékű törvénymódosítással, amely köztestületnek is lehetővé tenné az állami adatvagyon kezelését. Véleményem szerint azonban ez az átalakítás túlzott költségekkel és esetlegesen működési zavarokkal járna. A Kamara ugyanakkor a most kifejlesztés alatt álló informatikai rendszerével részben esetlegesen átvehetné a kormányzati szervektől a nem cégként működő egyéni vállalkozások nyilvántartását, részben kiegészítő információkat biztosítva disztributorként kapcsolódhatna az IM irányítása alatt álló központi cégnyilvántartási rendszerhez.

b) A nonprofit civil szervezeteknél azt tartanám a legcélszerűbbnek – részben az egyesülési jog alkotmányos alapjai, részben a már végrehajtott elektronikus fejlesztések nyomán – ha a országos nyilvántartást veze-

tő hivatal az *Országos Bírósági Hivatalhoz* kapcsolódó költségvetési szervként működne a jövőben. Ténylegesen a nyilvántartás jelenleg is az OBH-nál van, az OBH tulajdonolja az elektronikus nyilvántartás szoftverjét, informatikusai működtetik az országos nyilvántartást. Ezt a javaslatot azonban többen – elsősorban a hivatal jelenlegi speciális jogállására tekintettel – nem támogatják. Ha az OBH erre a feladatra nem vállalkozik, előtérbe kerülhet az a megoldás, hogy ez a nyilvántartás is átkerüljön az IM-hez, hasonlóan a cégnyilvántartáshoz.

Ismételten hangsúlyozni kell, hogy sem a cégeknél, sem az egyesületeknél, illetve az alapítványoknál *nem új hivaltalt hoznánk létre* – mindkét rendszerrel az országos nyilvántartás ma sem a bíróságoknál van, és ez nem érinti a cégbíróságok, illetve a polgári bíróságok törvényességi felügyeleti tevékenységét.

A jogi személyek státusnyilvántartása fejlesztésénél természetesen figyelembe kell venni az Európai Unió ezzel kapcsolatos terveit és a megfelelő összhangot biztosítani kell. Azt is figyelembe kell venni, hogy mind a két nagy nyilvántartási rendszerrel uniós források igénybevételevel történtek a 2010-es évtized elején az elektronikus fejlesztések, ahol az Unióban bevezetett ún. ötéves változatlanúsági klauzula fennáll. Amennyire ez jelenleg megállapítható, az előzőekben vázolt fejlesztési elképzelés megvalósítása a cégnyilvántartásnál önmagában nem hozna létre visszafizetési kötelezettséget, azonban a nonprofit civil szervezetek nyilvántartásánál valószínűleg a jelenlegi szoftvertől 2018-ig visszafizetés nélkül nem lehet eltérni.

Ugyancsak vizsgálandó, hogy az Unió keretében folyó, a nemzeti cégnyilvántartások összekapcsolására irányuló program – milyen ütemezéssel –, milyen tartalmi követelményekkel jár Magyarország számára. Szerintem, hogy az uniós irányelv nem gátolja az elektronizáció szerepének növelését a cégnyilvántartásban (lásd a központi nyilvántartások, a kereskedelmi nyilvántartások és a cégjegyzékek összekapcsolásáról szóló 2013. június 13-i 2012/17. EU irányelvet).

Az azonban megállapítható hogy a státusnyilvántartásoknál Európában *nincs egységes megoldás*: bírósági, illetve közigazgatási eljárás, további polgári és közigazgatási bírósági eljárás egyaránt előfordul. A német–francia jogcsaládban egyértelműen a bírósági megoldás dominál. Ugyanakkor az elektronizáció mindenütt terjed. A magyar törvényhozó keze tehát *viszonylag szabad*, a tradíciókhoz, az anyagi lehetőségeinkhez és az elektronizáció növekvő színvonalához igazodó szabályozást kell választanunk a jogi személyek státusnyilvántartásánál.

A következőkben kizárólag a cégjog fejlesztésével kapcsolatos gyakorlatról számolok be.

Cégjog – cégbíráskodás – cégeljárás

1. Alapkérdések

A cégeljárás–cégnyilvántartásnál véleményem szerint a következőkből kell kiindulni.

a) Az új Ptk. létrehozásakor nem került sor új cégtörvény létrehozására, hanem a 2006-os Ctv.-t csak módosították. Ezt követően is sor került Ctv.-módosításokra, így mára a cégtörvény módosításokkal teletűzdelve van hatályban.

b) A hatályos Ctv. számos olyan rendelkezést tartalmaz, amely nem tartozik a cégeljárás–cégnyilvántartás körébe. Ilyen például a nonprofit gazdasági társaság, vagy a kizárási perek. Olyan szabályok is találhatóak, amelyek ellentétesek a Ptk.-val, pl. az érvénytelenség szabályozása, az eltiltás intézményével kapcsolatos eltérés stb.

c) A cégbíróságokon belüli eljárási rend a Ctv. szétosztott rendelkezéseiből nehezen állapítható meg, így az, hogy mely ügyekben jár el bíró, bírósági titkár, illetve fogalmazó vagy igazságügyi ügyintéző.

Mindezek alapján arra az álláspontra lehet helyezkedni, hogy a polgári perrendtartás új szabályozásával párhuzamosan szükség van a cégjog rekodifikációjára, és egy *új cégeljárás–cégnyilvántartási törvény létrehozására*. (A cégeljárás ugyanis sajátos nemperes bírósági eljárás.)

Az új Ctv. megalkotásánál viszont az alábbiakat kell figyelembe venni.

a) A „cégvilág” 2012–2014 között megnyugodott, általános jelleggel nincs ügyfél-elégedetlenség. A kényszerítési eljárás bevezetése jelentősen megtisztította a cégnyilvántartást, egyre több fantomcég kerül ki a cégnyilvántartásból. Éppen ezért nincs szükség radikális változtatásokra, részleges ésszerűsítésekre, a törvényben világosabb szerkezet kialakítására, a Ptk.-val való összhang erősebb biztosítására kell törekedni.

b) Abból kell kiindulni, hogy a bejegyzési eljárást nem szükséges tovább gyorsítani, hiszen az új ügyek mintegy 80%-ban érvényesülő egyszerűsített eljárásban főszabályként 1 munkanapon belül, a „normál” eljárásban legfeljebb 15 munkanapon belül a cégbejegyzés megtörténik (vidéken az átlag 4–5 nap). A hiánypótlások száma is jelentősen csökkent. Alapvetően nem a bejegyzési eljárás szabályzásán kell változtatni (a később tárgyalandó „automatikus bejegyzés” esetleges bevezetésén túlmenően), hanem a *törvényességi felügyelet eszköztárát kell erősíteni* a hivatalbéli eljárások számának növelésével együtt.

c) Egyet lehet érteni azzal az állásponttal is, hogy a korszerűsítésnek csak kisebb része a cégtörvény rekodifikációja, tehát a jogalkotási feladat, hanem a fejlesztés döntő részét a cégbíróság informatikai megerősítése, a bíróságon belüli folyamatok teljes körű elektronizálása, a bíróságon belül a bírói, illetve nem bírói hatáskörök egyértelmű meghatározása, továbbá az ügyintézői létszám növelése és szakmai színvonalának (továbbképzés stb.) erősítése képezze.

d) Nagyon régi, lényegében az első Gt. óta fennálló tendencia, hogy a társasági jogban a törvények általában deregulálnak, majd a cégtörvényekben a szabályozást visszaszorítják. Ez a hullámvész viszont jogbizonytalanságra vezet mind a jogalkalmazók, mind a vállalkozások körében. Lényegében most is ez történt: a Ptk. szabályai a társulási autonómián alapulnak, a cégtörvény viszont

jóval szélesebb körben érvényesíti az állami beavatkozást. E körben különösen meg kell említeni az új Ptk. 3:4. §-át, amely a létesítő okirat számára főszabályként lehetővé teszi a Ptk. szabályaitól való eltérést. Ez a cégbírói gyakorlat számára jelentős nehézségeket okoz, ezért szerintem az új Ctv. megalkotása során egyes kritikus pontokon a Ptk. szabályait kógenssé kell tenni (például, hogy a kft. üzletrészéről nem lehet értékpapírt kiállítani, egy tagnak csak egy üzletrésze lehet stb.).

2. Az alapvető tartalmi változások

A cégtörvény 2015. év során végrehajtandó rekodifikációja során a jogszabály szerkezetének technikai fejlesztése mellett tartalmilag a legfontosabb javasolható változások a következők:

a) A cégbejegyzéshez szükséges becsatolandó *okiratokat* részben egységesíteni, részben deregulálni szükséges. Ugyanakkor a cégnyilvántartás az *alapja* számos más állami nyilvántartásnak, tehát bizonyos mértékben a gazdasági hatóságok igényeit is ki kell elégíteni. A tisztán társasági jogi szempontból feleslegesnek tűnő adatok (pl. a tagok anyja neve, illetve lakhelye) más hatóságok számára nélkülözhetetlenek (pl. az adóhatóságoknak), ezért a dereguláció ebben a körben – sajnos – csak korlátozott lehet.

b) A *cégnévpriorálás* jelenlegi rendszere alapvetően bevált, de e körben további elektronikus fejlesztés látszik szükségesnek.

c) Az egyszerűsített eljárásba bevonható cégek körének bővítése általában *szükségtelen*, bár a jogilag nem nevesített szövetkezetek esetében ez elképzelhető (tehát a szociális, az iskola-, a lakás- és takarékszövetkezeteknél nem, de a termelő-, beszerző-, értékesítő-, fogyasztási szövetkezeteknél igen).

d) A tisztán technikai jellegű változásoknál (pl. telephelyváltozás) vissza kell állítani az egyszerűsített cégeljárást a *változásbejelentési eljárásban is*, (de jogi megítélést igénylő ügyekben – pl. kft., rt. tőkeleszállítás – természetesen nem).

e) A törvényességi felügyeleti eljárás és az *adóhatósági eljárás párhuzamosságait* meg kell szüntetni. Az ismeretlen székhelyű cégekkel, illetve a mérlegbeszámolójukat be nem nyújtó cégekkel szemben kizárólag az adóhatóság folytasson le eljárást (ezt a gazdasági kamarák is kezdeményezhessék) és az adószám jogerős megvonása után a cégbíróság automatikusan törölje ezeket a cégjegyzékből. (Ez a változtatás jelentős terhermentesítést eredményezne a bíróságoknál.)

f) Az egyéni vállalkozásokhoz hasonlóan a társas vállalkozásoknál is mód legyen a *tevékenység szüneteltetésére*, a bejelentéstől számított legfeljebb 5 évig az adószám egyidejű felfüggesztése mellett. Az öt évi folyamatos szünetelés után, ha a cég a működését nem kezdi meg, a cégbíróság hivatalból törölje a céget.

g) A *felügyelőbiztos* intézményébe „életet kell lehelni” (bank-, biztosítási szférában működik) azáltal, hogy a cégbíróságok rendelkezzenek e célra pénzügyi keretekkel. Ma ugyanis anyagi fedezet hiányában a cégbíróságokon nem élnek ezzel a lehetőséggel.

h) A cégbírószági végzések elleni jogorvoslati kérelmek száma igen csekély, elbírálásukat – esetlegesen az új polgári perrendtartás függvényében – az egész országból *ítélőtáblához* lehetne koncentrálni. A másodfokú *eljárásra nézve is eljárási határidőt kell szabni* – szerintem 60 napot meghatározva. (Jelenleg öt-hat hónapig tart a fővárosban, vidéken a 60 napot ma sem lépik túl.) Természetesen 15–30 napos határidő is elképzelhető, de csak a táblabírói létszám jelentős emelése mellett.

i) A végelszámolási eljárás „bírószágon kívüli része” egyes vélemények szerint túl drága. Az *egyszerűsített végelszámolás* pedig túl szűk körre (kkt., bt., egyéni cég) vonatkozik, kiterjesztendő ez a kft.-kre is.

j) Főleg az eltiltás nélküli kényszertörlesztés körét kellene jelentősen bővíteni a nem működő cégek megszüntetése érdekében.

E javaslat alapja az, hogy a bíróságokon belüli kapcsolatok megfelelő elektronizációja és a munkafolyamatok megfelelő racionalizálása esetén ezen kisebb törvényi változtatások is megfelelő eredménnyel járhatnak a cégnyilvántartás körében. A Ctv.-ben egy helyen és a jelenleginél világosabban meg kell határozni, hogy milyen cégügyeket intézhet, illetve dönthet el a) *bíró*, b) *bírószági titkár*, c) *fogalmazó*, d) *igazságügyi ügyintéző*. Az ügyintézők felett folyamatos *bírói felügyeletet* kell biztosítani az ún. bíróvizsgálathoz hasonló rendszerben, és esetlegesen a „tanácselnöki feljegyzéshez” hasonló intézmény bevezetése is megfontolandó, mégpedig a cégbírók, a bírósági titkárok, fogalmazók és bírósági ügyintézők tekintetében egyaránt.

A Ctv.-ben szabályozott ún. *cégperek* szabályozásában változtatás nem indokolt. Tovább kell haladni azon az úton, hogy a *cégbírók egyben peres bírók legyenek*. Ezt a folyamatot azonban nem helyes erőltetni. Tudomásul kell venni, hogy a jelenlegi cégbírói kar egy része nem kíván (nem tud) peres bírói gyakorlatot folytatni. Az új cégbíróknál azonban a kettős szerepet meg kell követelni. A cégügyekben az *ügyészség* részvétele véleményem szerint rendeltetésszerű, változást tehát nem igényel.

3. Az automatikus cégbejegyzés lehetősége

Figyelemmel arra, hogy rohamosan terjed a formanyomtatványokon történő cégbejegyzési kérelmek száma – hosszabb távon, talán 2018-ra – felmerül az egyszerűsített cégeljárás automatikus cégeljárássá változtatásának lehetősége is. Az ezzel kapcsolatos javaslat – amelyet zömmel Pázmándi Kinga dolgozott ki – lényege a következő:

A jelenlegi elektronikus platform formanyomtatványát, mintaszerződését (szerződés minta), illetve kötelező mellékleteket informatikailag „*okos űrlap*” alapján működő rendszerre kell fejleszteni, mely az adatoknak a cégnyilvántartásba való automatikus átvitelét, és adott esetben a kötelező mellékletek csatolását és tartalmi vizsgálatát is automatizálja. Ez a jelenlegi, a cégeljárás kiszolgáló szoftveres kiszolgáló rendszer megfelelő informatikai fejlesztésével megoldható. A jelenlegi társas-

sági szerződésminta, és annak mellékletei helyébe tehát az automatikus eljárásban olyan „*okos űrlap*” lép, mely csak az adatok szerkesztésébe engedi be az adatbevivő jogi képviselőt, azaz cserébe az „automatizált” eljárás egyszerűségéért és gyorsaságáért egy tartalmilag kötött – szűk körben természetesen választási lehetőségeket is felajánló – szöveges konstrukciót kínál fel a társulók számára. A jelenlegi szerződésmintás társasági létesítő okiratok, és a mellékletek ugyanis nem „okos űrlapok”, elektronizálásuk eredetiben aláírt papír alapú okiratok szkennelésével, „mechanikusan” történik.

A szerződéses jelleget szerintem nem rontja le, hogy az okos űrlapot a felek nem írják alá – ahhoz a jogi képviselő elektronikus aláírása kapcsolható hitelesítésként. Az automatikus eljárásban a bejelentés eredetiben aláírt okiratokon alapulhat, melyeket papír alapon (illetve szkennelt elektronikus formában) a jogi képviselők irattárolják, és adott esetben egy esetleges törvényességi felügyeleti vagy peres eljárásban annak bemutatására kötelezhetők (A mellékletként nem kötelezően csatolandó, de kötelező jogszerűségi vizsgálat alá vetett papír alapú okiratokat jelenleg is a jogi képviselők irattárolják, és felhívásra kötelesek azt a cégbírósnak bemutatni). Az iratok archiválására egyébként – ide értve az elektronikus iratok digitális archiválását – a szükséges jogszabályi előírások 2007 óta rendelkezésre állnak.

Az automatikus cégbejegyzést (változásbejegyzési bejelentést) a központi céghivatal, *hajtja végre bírósági közreműködés nélkül* a formanyomtatványon történő cégbejegyzés esetén. A központi céghivatalhoz tehát az elektronikus rendszerbe való felvitel szempontjából két irányból jönnek a beadványok: a) automatizált eljárásban a jogi képviselőktől, b) individuális eljárások esetén a *cégbíróságoktól*. A nyilvántartás egységessége tehát fennmarad.

A kitöltött és *jogi képviselő* által ellenjegyzett formanyomtatvány elektronikus az egész ország területéről a központi céghivatalhoz érkezik, és ha a formális vizsgálat eredményeként megállapítható, hogy törvényes, úgy az adóregisztrációs eljárás eredményének hatósági visszaigazolásától számított 1 órán belül az elektronikus cégjegyzékbe kerül. Az automatikus eljárásban a benyújtástól számított legfeljebb 48 órán belül kerül sor az adóregisztrációs eljárásra és a más adatrögzítő rendszerekkel való összekapcsolásra. Az automatikus eljárásban a rendszer generálja az automatikus bejegyzést, melyről a bejegyzés kérő fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott értesítést kap. (A rendszer által automatikusan generált cégbírósnál végzés az automatikus bejegyzések esetében jelenleg is létezik – pl. tevékenységi kör, pénzforgalmi jelzőszám automatikus bejegyzése a cégszolgálatok közé). Az automatikus eljárásban keletkezett bejegyzés ellen jogorvoslat nincs, a bejegyzés azonnal „jogerős”.

A bejegyzéssel szemben – időkorlát nélkül – kijavítási kérelemmel lehet élni. Ha a *kijavításra irányuló* kérelem alapos, a bejegyzést a Céghivatal módosítja. Ha alaptalan, a Hivatal megtagadja a kijavítást, és erről mindkét esetben elektronikus értesíti a kérelmezőt.

A céghivatal elektronikus rendszere a hibás formanyomtatványt/űrlapot (ide értve a szükséges mellékletek hiányát is) *automatikusan* elutasítja. Hiánypótlás tehát az automatikus eljárásban nincs. Az elutasítás megjelöli az elutasítás okát. Az elutasítás ellen jogorvoslat nincs. A bejegyzési kérelem természetesen – figyelemmel a megjelölt okokra – ismételten benyújtható.

Ha az adószám kiadását az adóregisztrációs eljárásban az adóhatóság elutasítja, de a bejegyzést kérő ez ellen jogorvoslattal él, az adóregisztrációs eljárás jogerős lezárásáig, a bejegyzési eljárást fel kell függeszteni. Jogerős elutasító adóhatósági határozat esetén a Céghivatal a bejegyzést elutasítja és a határozatával szemben *nincs külön jogorvoslati lehetőség*, hiszen az adóhatósági határozatot bíróságnál lehet megtámadni. Az automatikus bejegyzésnél is álljon rendelkezésre az *ügyész* számára a 30 napon belüli bíróság előtti megtámadási lehetőség.

A *változásbejelentési ügyeket* felül kell vizsgálni. A tisztán technikai változásbejelentések (pl. székhely, telephely, fióktelep változásának bejelentése, adatváltozás a tagok vagy tisztségviselők személyében, névváltozás stb.) – melyek akár mintaszerződés (okos űrlap alapú formanyomtatvány) alapján, akár egyedi szerződés cégbírósnál felülvizsgálata során kerültek bejegyzésre – kerüljenek az automatikus eljárás hatálya alá, az érdemi ügyek viszont – pl. tökeleszállítás kft.-nél, rt.-nél, átalakulási ügyek – maradjanak cégbírósnál hatáskörben. (A technikai változásbejelentések igen nagyszámúak, érdemben a változásbejegyzések jelentős hányadát ezek jelentik.)

A formanyomtatvány fél által kitöltött tartalmáért az *adatközlő*, illetve az ellenjegyző *jogi képviselő* tartozik felelősséggel. Ezt a felelősséget automatikus cégbejegyzés esetén a jelenlegi gyakorlathoz képest (a gyakorlathoz beszélünk, hiszen a *jogi képviselő törvényességi felügyeleti eljárásban való közvetlen bírságolásának* lehetősége már jelenleg is adott) jelentősen *fokozni* szükséges. Az ez irányú lehetőségek még további vizsgálatot, igényelnek, továbbá az érdemi jogsértések és „véttlen elírások” között jelentős differenciálás szükséges. Lehetséges szankciók:

- magas felügyeleti bírság az adatszolgáltatóval, illetve a jogi képviselővel szemben a felügyeleti bírság legalacsonyabb és legmagasabb mértékének meghatározása. A bírságot a cégbírósnál szabná ki.

- a visszatérően, és érdemben hibás adatokat visszaélészerűen, illetve kirívó gondatlanság mellett közlő *jogi képviselőnek* meghatározott ideig (pl. 2 évig) az automatikus cégeljárásból való kizárása.

A törvényességi felügyeletet az automatikus cégbejegyzéssel létrejött cégeknél is a székhely szerint illetékes cégbírósnál gyakorolná.

A formanyomtatványokat, az *okos űrlappá alakítandó mintaszerződéseket* (létesítő okirat mintákat), az automatikus cégbejegyzés bevezetése előtt mind *jogilag*, mind *elektronikus* szempontból felül kell vizsgálni, hogy teljesen egyértelműek legyenek. Ugyancsak felül kell vizsgálni a *kötelezően, vagy szükség szerint csatolandó mellékletek listáját, a mellékletek körét és*

tartalmi előírásait. A hibásan csatolt, illetve hibásan kitöltött mellékletért az adatszolgáltató, illetve a jogi képviselő felel. A mellékletek listáját ésszerűsíteni, az esetlegesen felesleges, nyilatkozattal kiváltható mellékleteket deregulálni szükséges.

A névkizárólagosságot (priorálás) az elektronikus rendszer képes biztosítani, a névvalódiságért az adatszolgáltató felel. A névhasználat lehetőségét a bejelentést kérő előzetesen megállapíthatja és nevet is foglalhat a Céghivatalnál (előzetes névfoglalás). Erdemi vizsgálatot igénylő kérdés marad, az ún. történelmi, nevek esetleges használata. Ilyen esetben a bejegyzéskor az adatközlő (jogi képviselő) nyilatkozik, hogy a névhasználatát illetően – a tételezett – engedélyköteles körbe tartozik vagy sem, és ez esetben a Központi Céghivatal az eljárást az MTA véleményének megérkezéséig felfüggeszti. Ha utólag derül ki történelmi név jogellenes használata, hivatalból vagy kérelemre (pl. egyéni beadvány), a céget rövid határidővel névmódosításra kötelezik, a kötelező névváltoztatás elmulasztása végső soron a cég törléséhez vezet. A jelenlegi cégszabályozáshoz hasonlóan engedélykötelessé tartja nyilván az egyéb előjogosultság körébe tartozó vezérszavakat is (pl. „magyar”, „nemzeti”, védett családi illetve személynevek). Ezek egy részének szűrésére (pl. „magyar”, „nemzeti”, „budapesti”, „fővárosi”, „megyei” stb.) megfelelő informatikai algoritmus fejlesztésével lehet megoldást találni. A védett családnevek, személynevek, illetve az összetéveszthetőséget eredményező ún. „utánzó”, vagy „rákapaszkodó” névválasztások, utólagos névhasználati perben, illetve, ha ezt jogszabály lehetővé teszi, úgy törvényességi felügyeleti eljárásban kezelhetők. Alapvetően azonban ezek az ügyek más kapcsolódó jogterületekre terelhetők, tekintettel arra, hogy a piaci összetéveszthetőség, üzleti névhasználat, szóvédjegy stb. problémájának a magyar jogban kiterjedt háttérszabályozása van mind a személyiségi jog, mind a védjegyjog, mind a tisztességtelen verseny elleni jog területén.

Az automatikus cégbejegyzés költségeinek megállapítása a jelenleginél is jobban ösztönözzön az automatikus eljárásra, megnehezítve azt, hogy lényegében a mintának megfelelő tartalommal egyedi szerződéseket adnak be az ügyvédek azért, hogy az adatszolgáltatásért való felelősséget elkerüljék. Ez a „visszaélés” az egyedi szerződések bírósági felülvizsgálata díjának jelentős emelésével is korlátozható.

Az automatikus cégeljárás bevezetése jelentős ügyteherrel mentesítené a cégbíróságokat. Nem vitásan természetesen hátrányai is vannak, így:

- a közhitelesség esetleges kismérvű csökkenése. Az esetleges hibák azonban törvényességi felügyeleti eljárás során korrigálhatók,

- költségei vannak, elsősorban a szükséges informatikai fejlesztés, illetve beruházás igénye (mintegy 2–3 milliárd forintba becsülhető),

- a központi céghivatalnál igen kis létszámú hivatali szervezet felállítását igényeli, de ez az apparátus lényegében rendelkezésre áll.

- Magyarországon jelenleg is igen széles a szürkegazdaság, amely sokszor a feketegazdaságban torkollik.

Nagy a törvények kijátszására irányuló hajlam, csekély a kereskedelmi jogi kultúra. Így feltételezhető, hogy az automatikus cégeljárás lehetőségével – főleg első időben – többen visszaélnék.

4. A létesítő okirat Ptk. szabályaitól való eltérési lehetőségének szűkítése

Kétségtelen tény, hogy a cégbírói, illetve ügyvédi gyakorlatban jelentős bizonytalanságok okoz az új Ptk. 3:4. §-a, amely valamennyi jogi személynél, így az összes gazdasági társaságnál főszabályként a létesítő okiratban eltérést enged a törvény szabályaitól, mégpedig nehezen értelmezhető generálklauzulával kiegészítve (hitelezők, kisebbség, munkavállalók „nyilvánvaló jogainak” sérelme). Sehol a világon nincs például a részvénytársaságoknál, illetve a szövetkezeteknél főszabályként eltérést engedő szabályozás. Ez a helyzet viszont az elektronizáció terjedését is gátolja az egyszerűsítés, illetve automatikus cégeljárás vonatkozásában. Ezért szerintem a gyakorlatban előforduló leggyakoribb cégformáknál – kft., bt. – a kritikus pontokon a Ptk.-ba elő kell írni, hogy a szabálytól való eltérés semmis (pl. bt. kültagja betétjéről, illetve a kft. üzletrészeről nem lehet értékpapírt kiállítani, a kft.-nél és az rt.-nél megállapított, ún. legkisebb értékhatárok a törzs(alap)tőke vagy a törzsbetét (üzletrész) tekintetében kötelezőek legyenek, vagy hogy a létesítő okirat módosításához kötelezően legalább a szavazatok háromnegyede kell stb.)

Emellett megemlíteném, hogy a mintaokiraton benyújtott társasági szerződés esetében a Ptk.-ban foglalt főszabályt kelljen alkalmazni, tehát a szerződés érvénytelensége címén törlési per egyáltalán ne legyen indítható.

5. Az elektronizáció technikai lebonyolítása

A cégnyilvántartás technikai oldalának helyzete jelenleg zavaros. A magántulajdonban lévő technikai szolgáltató évtizedek óta végzi az elektronikus cégnyilvántartás vezetését, ugyanakkor az állami adatvagyon védelméről szóló törvény értelmében erre 2012 óta voltaképp nem jogosult, egyedi, évente történő felmentés alapján végzi tevékenységét. Az előfizetőkkel (felhasználókkal) való szerződéses kapcsolat így jelenleg háromoldalú – szükségképpen résztvevője a technikai szolgáltató mellett az Igazságügyi Minisztérium is, amely a központi céginformációs rendszert működteti. A rendszerben viszont eladók is vannak, az ún. disztribútorok, akiknek a szerepe szintén nem egyértelmű: mind a technikai szolgáltatóval, mind az IM-hez tartozó „Cégeljárásban Közreműködő Szolgálattal” szerződnek.

A technikai szolgáltató az elektronikus cégnyilvántartás téren monopolhelyzetben van, amit többen kifogásolnak, ugyanakkor jelenleg csak ez a vállalat képes ezt a rendszert üzemeltetni, tehát egyelőre ezen a terén megfelelő színvonalú versenytárs nem ismeretes. Mivel a központi elektronikus cégeljárás szoftverje is ezen magántulajdonú vállalkozás tulajdonában van (ami az állami adatvagyon védelme szempontjából meglehető-

sen kétséges), tudomásul kell venni, hogy ehelyett más, „állami” szoftver kifejlesztése becslések szerint mintegy 1–2 milliárdot igényelne, illetve ennek létrejötte és beüzemelése az esetlegesen szükséges közbeszerzési eljárások lefolytatásával mintegy két évet igényelne. Ez alatt a két év alatt viszont más technikai szolgáltató nem vehető igénybe. Ami pedig a szolgáltatás minőségét illeti, többségi vélemény szerint a szolgáltatás megfelelő színvonalú jó és megbízható. Egyes vélemények szerint viszont a magánvállalkozás elsődlegesen nem a cégnyilvántartás érdekében fejleszti szofverét és szolgáltatása drága. Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy a szolgáltatás fejlesztésére az eddig biztosított állami költségvetési források nem elégségesek. A kormányzati szervek politikai okokból erőltetik a felhasználók felé a szolgáltatás ingyenességét, illetve a viszonylag olcsó szolgáltatást, ugyanakkor ennek pénzügyi alapjait nem biztosítják. (Jelenleg Európában a céginformációk terén az ingyenesség Magyarországon a legszélesebbkörű.) Meg kell jegyezni végül, hogy a felhasználók a cégszolgáltatásokon túl számos *egyéb információt* is igényelnek, ezt pedig alapvetően a disztribútorok biztosítják. Ugyanakkor e többletinformációk szolgáltatása a személyes adatok védelme szempontjából több esetben is problematikus.

A jövőre nézve nyilván felmerülhet a) a technikai szolgáltatás elvégzésére *állami cég* létrehozása és a jelenlegi szoftver helyett *más szoftver* kidolgoztatása (a már említett pénzügyi, illetve időigénnyel), b) a magánszemély tulajdonosoktól a vállalkozás felvásárlása,

illetve a cégnyilvántartással kapcsolatos szoftverjének megvétele. Ezek a variánsok viszont milliárdos költségvetési ráfordításokkal, illetve szolgáltatási bizonytalansággal járnának, hiszen a jelenlegi szolgáltató know-how-jával, tapasztalataival senki sem rendelkezik.

Ezért a jelenlegi helyzetben *ellentétes irányú megoldás* is felmerülhet. Az állami adatvédelmi törvény módosításával lehetővé lehetne tenni, hogy nemzetbiztonsági szempontból átvilágított és európai audittal is rendelkező magáncég is végezhesen az Igazságügyi Minisztérium megbízása alapján technikai adatkezelési tevékenységet. Emellett *egyértelmű szerződéses láncolatot* kell kialakítani. Az országos cégnyilvántartást az I. részben kifejtettek szerint központi állami hivatal vezesse, és megbízása alapján a kiválasztott *elektronikus üzemeltető* vállalat kezelje. A disztribútorok pedig a központi nyilvántartást vezető szervvel szerződjenek és részére fizetnének a szolgáltatásért. A disztribútorok a cégnyilvántartás adatain túl más jellegű információkat is biztosítanak a felhasználóknak, de ezt a szolgáltatást személyiségvédelmi szempontból auditáltatni kelljen. Végül hosszú távú kormányzati stratégiai döntés alapján egyértelműen szabályozni kell, hogy milyen információkat kell a cégnyilvántartásnak a felhasználóknak *ingyen* biztosítania, illetve melyeket *ellenérték fejében* (fogyasztóvédelmi okokból esetleg maximálva az ezért fizetendő díjat).

Sárközy Tamás